

медицински третман

МИКРОЛИНГВИСТИЧКА АНАЛИЗА НА НАРАЦИЈА НАПРАВЕНА ОД 10-ГОДИШНИ ДЕЦА СО СПЕЦИФИЧНО ЈАЗИЧНО ОШТЕТУВАЊЕ

Маринка ГРОБЛЕР, Диана АРАПОВИЌ

Советодавен центар за деца, млади и родители
Љубљана, Словенија

Резиме

Направено е истражување на 14 деца со специфично јазично оштетување и 14 деца со нормален јазичен развој. Сите деца зборуваат словенечки, монолингвални и еднакви по пол, социоекономски статус и училишна средина.

Хипотезата беше дека постојат разлики меѓу децата со СЈО и децата со НЈР во доменот на нарацијата.

Наративните текстови кои беа добиени со неорганизирано поттикнување (раскажување) беа анализирани врз основа на следните варијабли: вкупниот број на искази, бројот на проширени реченици, бројот на сврзници и бројот на стимулации. Беа утврдени статистички значителни разлики меѓу групите во вкупниот простор на варијаблите од наративниот текст, анализиран на микролингвистичко ниво.

Врз основа на ова може да се заклучи дека, заради специфичниот дефицит во јазичната област, децата со специфично јазично оштетување на возраст од околу десет години ги покажуваат сите карактеристики на типичниот наративен дискурс: кратки текстови со помал квалитет, со тешкотии во организирањето на нарацијата во јазична форма.

Клучни зборови: специфично јазично оштетување, нарација, наративен текст, микролингвистичка анализа

Адреса за сепаратите:

Марика ГРОБЛЕР
Советодавен центар за деца, млади и родители
Готска 18
1000 Љубљана, Словенија
email: marinka.grobler@guest.arnes.si

medical treatment

MICROLINGUISTIC ANALYSIS OF NARRATIVE PRODUCED BY 10-YEARS OLD CHILDREN WITH SPECIFIC LANGUAGE IMPAIRMENT

Marinka GROBLER, Diana ARAPOVICH

Counselling Centre for Children, Youth and Parents
Ljubljana, Slovenia

Abstract

Research has been carried out on 14 children with specific language impairment and 14 children with normal language development. All children were Slovene speaking, monolingual and matched by sex, socio-economic status and school environment.

Hypothesis was, that differences between SLI children and children with NLD exist in the domain of narration.

Narration texts that were acquired with unstructured encouragement (recount) were analysed on the basis of the following variables: total number of statements, number of compound sentences, number of connectors and number of stimulations. It was established statistically significant differences between the groups in the total space of variables of the narration text, analysed on microlinguistic level.

It can thus be assumed that due to the specific deficit in the language area, children with specific language impairment aged around ten exhibit all the characteristics of typical narration discourse: shorter texts of lesser quality, with difficulties in structuring the narration into language form.

Key words: specific language impairment, narration, narrative text, microlinguistic analysis

Address requests for reprint to:

Marinka GROBLER
Counselling Centre for Children, Youth and Parents,
Gotska 18
1000 Ljubljana, Slovenia
e-mail: marinka.grobler@guest.arnes.si

Вовед

Специфичното јазично оштетување е развојно нарушување за кое не се познати причините, а го карактеризираат различни профили на јазични тешкотии и од различни степени на тешкотија. Главно влијае врз областа на граматиката и заради оштетувањето сведоци сме на опструкција во процесот на јазичните пораки и во користењето на јазикот со цел комуникација и настава.

Децата со СЈО се склони кон тешкотии на повеќе нивоа на оралниот јазик, вклучувајќи ги фонологијата, синтаксата, вокабуларот и прагматиката.

Грамматиката, која ги интегрира морфологијата и синтаксата, е област каде јазичните тешкотии и дефицити се најизразени и видливи. Типичните граматички грешки често се спомнуваат како видливи знаци на специфичното јазично оштетување.

Изразувањето и разбирањето на граматиката (граматичките правила) кај некои деца е сржта на нивниот дефицит. Типичниот дефицит се јавува во организирањето на деловите на реченицата како и во координираните и некоординираните врски кои се потребни за интерпретација и составување реченица. Формирањето на специфични и јасни граматички врски меѓу зборовите и изразите претставува голем проблем за некои деца. Меѓутоа, овој проблем може лесно да се идентификува и најчесто јасно е изразен кај наративните способности.

Дефицитите во областа на изразувањето можат да се набљудуваат во формирањето, организирањето и подредувањето на вербалната порака. Децата се соочуваат со проблеми во оваа област кога од нив се бара за да раскажат приказна, да направат резиме, да опишат настан или да формираат и дадат инструкции. Така, кога детето раскажува, забележуваме паузи кои водат до пелтечење. Тогаш тие често повторуваат зборови, текот на деталите може да биде непрекинат, постои мноштво на искривени или дури и измислени зборови, користат кратки реченици или одбиваат воопшто да зборуваат.

Во споредба со децата без јазични тешкотии, децата од основно училиште со специфични јазични оштетувања постигнуваат послаби резултати кај наративните способности. (1)

Introduction

Specific language impairment is a developmental disorder without a known cause characterised by various profiles of language difficulties and by different levels of difficulty. It affects mainly the area of grammar and because of this impairment we witness an obstruction in the processing of language messages and in the use of language for the purpose of communication and teaching.

Children with SLI tended that have difficulties at multiple levels of oral language including phonology, syntax, vocabulary and pragmatic.

Grammar, which integrates morphology and syntax, is the area where language difficulties and deficits are most expressed and visible. Typical grammar mistakes are frequently mentioned as visible signs of the specific language impairment.

Expressing and comprehending grammar (grammar rules) is for some children the core of their deficit. The typical deficit occurs in the agreement of sentence parts as well as in coordinate and especially subordinate relations, which are necessary for sentence interpretation and production. The formation of specific and clear grammatical relations between words and word phrases represents a big problem for some children. This problem, however, can easily be identified and is most clearly expressed in narrative abilities.

Deficits in the area of expression can be observed in the formation, organisation and ordering of the verbal message. Children encounter problems in this area when they are asked to tell a story, make a summary, describe an event or form and give instructions. Thus, when a child narrates, we can detect pauses that lead to stammering. Then they also frequently repeat words, the sequence of details might be unconnected, there is a host of distorted or even made up words, they use short sentences or avoid speaking at all.

In comparison with children without language difficulties, primary school children with specific language impairment reach poorer results in their narrative abilities (1).

Утврдено е дека должината на нарацијата (која се мереше со вкупниот број на сите нарации) е помала кај децата со јазично оштетување. Тие користат помалку сложени реченици и им треба многу повеќе охрабрување за да раскажуваат. Меѓутоа, и покрај ова, тие користат ист број на сврзници за поврзување на реченицата и создавање кохезија. За да се надмине застанувањето во нарацијата, тие дури ги применуваат и таму каде не се потребни или едноставно ги повторуваат по секое поттикнување за да продолжат. Тие ги користат на погрешен начин, повторувајќи и додавајќи сврзници за да си помогнат да бидат пофлуентни (2).

Постојат неколку студии за забавувањето на децата со јазични оштетувања во областа на нарративните способности.

Во своите студии, Лели (3), Лилес (4), Еванс (5), Ботинг (6), Кадерварек и Салзби (7) спомнуваат значително послаби резултат во сите анализирани варијабли сврзани со еден нарративен текст, додека се осврнуваат главно на микролингвистичките анализи без разлика на различните нарративни жанри. Овие разлики се поголеми кај малите предучилишни деца, а помали кај постарите деца. Развојниот фактор ги диференцира децата повеќе во кохерентноста на нарацијата отколку во кохезијата.

Реили и соработниците (8) спроведоа истражување во областа на нарративните способности кај три групи деца: деца со јазично оштетување, деца со еднофокусната мозочна повреда и децата со Вилијамсов синдром. Тие беа на возраст од 4-12 години. Сите три групи се споредуваа со групите деца без јазични тешкотии. Наративните текстови се добија со раскажување врз основа на слики, или се анализираа на јазично ниво. Беа забележани значителни разлики во должината на нарративните текстови, а исто така се набљудуваа најголемите разлики меѓу групите. Децата со јазично оштетување користеа помалку проширени реченици и дури уште помалку сложени реченици. Овде, степенот на комплексноста на синтаксата е помала во споредба со другите групи. Само децата со еднофокусна мозочна повреда ги стигнуваат своите вршници без јазични тешкотии на возраст од 12 год.

It was established that the length of narration (which was measured with the total number of all narrations) is smaller for children with language impairment. They use fewer compound sentences and need far more encouragement in order to narrate. In spite of this, however, they use the same number of connectors for linking sentences and creating cohesion. In order to overcome stopping in their narration, they even apply them where they are not needed or they simply repeat them after every encouragement to continue. They use them in the wrong way, repeating or adding connectors in order to help themselves be more fluent (2).

There are several studies which report on the delay of children with specific language impairment in the area of narrative abilities.

In their studies, Lely (3), Liles, (4) Evans, (5), Botting (6) Kadervarek and Sulzby (7) mention significantly poorer results in all the analysed variables connected with a narrative text, while referring mainly to microlinguistic analyses regardless of the different narration genres. These differences are greater in younger pre-school children and smaller in older ones. The developmental factor differentiates children more in the coherence of the narration than in cohesion.

Reily et al.(8) carried out research in the area of narrating abilities of three groups of children: children with language impairment, children with unifocal brain lesion and children with Williams' syndrome. They were aged from 4 to 12. All three groups were compared with the group of children without language difficulties. Narration texts were acquired with recount, on the basis of pictures, or they were analysed at the language level. Significant differences in the length of narration texts were noted and also the greatest differences between the groups were observed. Children with language impairment use the fewest compound sentences and even fewer complex sentences. Here, the extent of syntax complexity is smaller in comparison with other groups. Only the children with unifocal brain lesion catch up with their peers without language difficulties at the age of 12.

Во својата студија за наративните способности, Ботинг (6) ги споредува децата со специфично јазично оштетување, децата со прагматски тешкотии и оние без тешкотии. Возраста на децата беше 7,7 до 8,8 години. Текстовите се добија врз основа на опишување на слики и се анализираа според должината на приказната. И двете групи деца со јазични тешкотии раскажуваа по кратки приказни. Ботинг исто така тврди дека должината на нарацијата може да послужи како добар дијагностички критериум за идентификување на овие деца.

Дефицитите на сите нивоа на јазичниот систем и процесите, врз кои се занова функционирањето на јазикот, исто така се одразуваат при создавањето на нарацијата и кај наративните способности. Кога децата раскажуваат, тие ги сврзуваат зборовите во повисоки целини (на пример во фрази, реченици, текстови). Правејќи го тоа, тие мора да откријат извесни семантички врски и граматички правила.

Така, децата со специфично јазично оштетување раскажуваат помалку, имаат повеќе тешкотии кога ги поврзуваат јазичните елементи во текстот и раскажуваат на помалку организиран начин.

Ние сакавме да ја истражуваме нарацијата од микролингвистички аспект на деца со специфично јазично оштетување споредени со деца со типичен јазичен развој исто како и разликите во нарацијата.

Нашата хипотеза е дека постојат разлики во нарацијата меѓу групата деца со специфично јазично оштетување и групата деца без јазични тешкотии.

Целта на истражувањето беше да се утврдат разликите во нарацијата меѓу двете групи деца со специфично јазично оштетување и групата деца со нормален јазичен развој.

Материјал и методи

Учесници

Примерокот вклучи 28 деца на возраст од 10 години. Сите беа ученици од основно образование од Љубљана и околината. Експерименталната група вклучи 14 деца со специфично јазично оштетување (CJO).

In his study of narrative abilities, Botting (6) compared children with specific language impairment, children with pragmatic difficulties and those without difficulties. The age of the children was 7.7 to 8.8 years. The texts were acquired on the basis of description of a picture and analysed in relation to the length of the story. Both groups of children with language difficulties narrated shorter stories. Botting also claims that the length of the narration could serve as a good diagnostic criterion in the identification of these children.

Deficits at all levels of the language system and the processes, on which the functioning of a language is based, are also reflected in the creation of narration and in narrative abilities. When children narrate, they connect words into higher units (for example into word phrases, sentences, texts). In doing this, they have to observe certain semantic relations and grammar rules.

Thus, the children with specific language impairment narrate less, have more difficulties when connecting language elements in the text and they narrate in a less structured way.

We wanted to research the narration from micro-linguistic aspect of children with specific language impairment as compared to the children with typical language development as well as the differences in narration.

Our hypothesis is that there are differences in the narration between the group of children with specific language impairment and children without language difficulties.

The goal of the research was to establish the differences in the narration between the group of children with specific language impairment and group of children with normal language development.

Material and methods

Participants

The sample included 28 children aged 10 years. They were all primary school pupils from the wider Ljubljana area. The experimental group included 14 children with specific language impairment (SLI).

Експертски тим на Советодавниот центар оштетувањето го дијагностицираше според важечките критериуми. Контролната група вклучи 14 деца со нормален јазичен развој (НЈР). Групите беа еднакви во однос на пол, возраст и социокултурен статус. Мајчиниот јазик беше словенечки и сите беа монолингвални.

Придобивки и анализа на наративните текстови

Нашата анализа на нарацијата беше направена врз основа на спонтан говор. За добивање материјали за нарација, применивме неорганизирана форма на поттикнување т.е. раскажување на лично искуство со едно животно. Нарациите беа снимени, транскрибирани, а наративните текстови се анализираа на микролингвистичко ниво. Наративните текстови се анализираа врз основа на варијабли кои го дефинираа просторот на микролингвистичките наративни способности.

Вкупниот број реченици е варијаблата која ги вклучува сите реченици што се појавуваат во наративниот текст, без разлика дали тие се проширени или прости. Бројот на сите реченици исто така е мерка за оценката на нарацијата или должината на текстот.

Варијаблата *број на проширени реченици* ги вклучува сите проширени реченици што се појавуваат во наративниот текст. Според Лабов (7), скелетот на наративниот текст се состои од проширени реченици. Од гледна точка на наративна анализа, текстот е со повисок квалитет ако вклучува неколку проширени реченици.

Варијаблата *број на сврзници* ги вклучува сите сврзници што ги сврзуваат зборовите и речениците. Тие се фундаментални индикатори на синтаксичка и семантичка компетентност. Сврзувачките елементи (граматичкото име им е сврзници) го вклучуваат прилогот за време *тогаш*, комбинацијата на сврзникот *и* и прилогот *тогаш*: *и тогаш* и сите други зборови значат исто.

Варијаблата *број на стимулациите* ги рефлектира разликите во организирањето на нарацијата на ниво на кохезија и кохерентност.

Expert team of the Counselling Centre diagnosed the impairment according to the valid criteria. The control group included 14 children with normal language developmental (NLD). The groups were equal as to gender, age, and socio-cultural status. Mother tongue of all children was Slovene and they were all monolingual.

Acquisition and analysis of narrative texts

Our analysis of the narration was made on the basis of spontaneous speech. In acquiring materials for narration, we applied the unstructured form of encouragement i.e. narrating personal experience with an animal (recount). The narrations were recorded, transcribed, and the narration texts were analysed at the microlinguistic level. The narration texts were analysed on the basis of variables which defined the space of microlinguistic narration abilities.

Total number of sentences is the variable which includes all the sentences which appear in the narration text, regardless of whether they are compound or simple. The number of all sentences is also the measure of the scope of narration or the length of the text.

The variable *Number of compound sentences* includes all the compound sentences which appear in the narrated text. According to Labov (7), the skeleton of a narration text consists of compound sentences. From the point of view of narrative analysis, the text is of higher quality if it includes several compound sentences.

The variable *Number of connectors* includes all the connectors which connect words and sentences. They are the fundamental indicators of syntactical and semantic competence.

The connectors (the grammatical name for them is conjunctions) included also the time adverb *then*, the combination of conjunction *and* and the adverb *then*: *and then* and all other words meaning the same.

The variable *Number of stimulations* reflects the difficulties in the structuring of the narration at the level of cohesion and coherence.

Нарацијата на децата со специфично јазично оштетување често се карактеризира со паузи, повторување на зборови, помалку или повеќе забавено изразување, пелтечење или слично. Заради оваа причина, ние треба да го поттикнуваме текот на нарацијата за да можат децата да ги надминат пречките и продолжат да зборуваат. Ако забавувањето беше предолго, ние ги стимулиравме децата со комбинација на сврзникот *и* и прилогот за време *тогаш* (*и тогаш*) за да можат полесно да продолжат.

Методи и обработка на податоци

Спонтаниот говор на сите учесници во истражувањето беше снимен на лента и потоа транскрибиран и кодиран. Наративните текстови беа анализирани врз основа на варијаблите кои го дефинираа обемот на наративните способности. Разликите меѓу учесниците на истражувањето беа утврдени со робусна дискриминантна анализа (8, 9) и сите варијабли беа тестирани со анализа на различност.

Резултати

Резултатите од робусната дискриминантна анализа и едноваријантната анализа на отстапување се сумирани за сите четири варијабли во табелата 1 и табелата 2.

Табела 1: Резултати на робусната дискриминантна анализа во варијабли меѓу групата СЈО и групата НЈР

Функција (Function)	Ламбда (Lambda)	F	df ₁	df ₂	Sig.
1	.9185	13.19	26	1	.002

Наративните текстови што се добија со неорганизираното поттикнување (раскажување) се анализираа врз основа на следните варијабли: вкупен број на изјави, број на проширени реченици, број на сврзници и број на стимулации. Врз основа на дескриптивната анализа, утврдивме статистички значајни разлики кај групите на сите учесници во вкупниот обем на варијаблите на наративниот текст (оценките на параметрите на дискриминантната функција се:

The narration of children with specific language impairment is frequently characterised with pauses, word repetitions, more or less expressed delays, stammering and similar. For this reason, we have to encourage the flow of the narration so that the children overcome the obstacles and continue talking. If the delay was too long, we stimulated the children with the combination of the conjunction and time adverb *and then* so that they could continue more easily.

Methods of data processing

Spontaneous speech of all the participants in the research was recorded on tape and then transcribed and coded. The narration texts were analysed on the basis of variables which defined the space of narration abilities. Differences between the participants of the research were established with the robust discriminative analysis (8, 9) and all variables were tested with the variance analysis.

Results

The results of robust discriminant analysis and univariate analysis of variance are summarised for all four variables in Table 1 and Table 2.

Table 1: Results of Discriminant analysis in variables between SLI group and NLD group

Narration texts that were acquired with unstructured encouragement (recount) were analysed on the basis of the following variables: total number of statements, number of compound sentences, number of connectors and number of stimulations. On the basis of descriptive analysis, we established statistically significant differences for the groups of all participants in the total space of variables of the narration text (assessment of parameters of the discriminating function are:

сила на ламбда дискриминација=0.9185, F=13.19 статистички сигнификантно на P=0.02 и центроиди на експерименталната група C₁=-0.68 и контролната група C₂=0.068).

strength of lambda discrimination=0.9185, F=13.19 statistically significant on P=0.02 and the centroides of the experimental group C₁=-0.68 and control group C₂=0.068).

Табела 2: Резултати на едноваријантната анализа на отстапување за двете групи деца

Table 2: Results of the univariate variance analysis for both groups of children

Варијабли (Variables)	СЈО средна вредност СД (SLI Mean SD)	НЈР средна вредност СД (NLD Mean SD)	F	Sig.
Вкупен број на изјави (Total no. statements)	-0.24 (1.15)	0.24 (.74)	2.69	.110
Број на проширени реченици (No. compound sente)	-0.37 (.68)	0.37 (1.13)	5.20	.029
Број на сврзници (No. of connectors)	-0.36 (1.02)	0.36 (.84)	4.99	.032
Број на стимулации (No. of stimulations)	0.37 (1.19)	-0.37 (.56)	5.28	.028

Едноваријантната анализа на отстапување ни овозможи да ги набљудуваме разликите со аритметички средини за секоја посебна варијабла меѓу двете групи учесници. Резултатите од сите варијабли не покажуваат карактеристики на нормална дистрибуција. Затоа се стандардизирани, додека аритметичката средина е изразена во делови на стандардна девијација (во z-вредности).

Разликите меѓу групите деца со СЈО и децата со НЈР се статистички значајни кај три варијабли. Табелата 2 прикажува дека групите значително се разликуваат во бројот на проширените реченици, бројот на сврзниците и бројот на стимулациите потребни за да се поттикне нарацијата. Во споредба со децата без јазични тешкотии, децата со специфично јазично оштетување создаваат еднакво долги текстови. Меѓутоа, без зголемена поддршка тие не би постигнале иста должина, бидејќи им треба многу повеќе поттикнување отколку на нивните врсници.

На 10-годишна возраст децата со специфично јазично оштетување произведуваат текст со еднаква должина, со помалку проширени реченици и стимулации и ист број на сврзници како и нивните врсници без тешкотии.

The univariate variance analysis enabled us to observe the differences in the arithmetic means for each individual variable between both groups of participants. The results in all variables do not exhibit the characteristics of normal distribution. This is why they are standardised, while the arithmetic mean is expressed in parts of standard deviation (in z-values)

Differences between groups of SLI children and NLD children are statistically significant in three variables.

Table 2 shows that the groups differ significantly in the number of compound sentences, number of connections and the number of stimulations needed to encourage narration. In comparison with the children without language difficulties, children with specific impairment create equally long texts. Without extensive support, however, they would not achieve the same length because they need far more encouragement than their peers.

At the age of 10, children with specific language impairment produce a text of equal length, with fewer compound sentences and stimulations. whereby they use the same number of connectors as their peers without difficulties.

Оваа јазична аномалија може да се објасни со претпоставка дека помалите деца со специфично јазично оштетување користат сврзници исто така на места каде што синтаксата не бара нивна употреба. Тие исто така често го користат сврзникот *и тогаш*, зашто очекуваат поттикнување.

Дискусија

Нашите резултати ја потврдуваат хипотезата која подразбира постоење на разлики во нарацијата меѓу групите деца со специфично јазично оштетување и оние без јазични тешкотии. Може да се претпостави дека заради специфичниот дефицит во јазичната област, децата со специфично јазично оштетување на околу 10-годишна возраст ги покажуваат сите карактеристики на типичен наративен дискурс: покуси текстови со послаб квалитет, со тешкотии во организирањето на нарацијата во јазична форма.

Знаењето на јазикот и наративните способности се знае дека се силно независни и во позитивна взаемна корелација. Постојат исто така неколку истражувачки резултати што говорат за значајно забавување во развојот во областа на нарацијата кај децата со јазично оштетување (3, 10, 6). Меѓутоа, постојат помалку податоци за истражувањето во оваа област кое се занимава со училишната популација. Повеќето студии за овие деца се за развојот на нивните литературни способности.

Варијаблата *вкупен број искази* може да се смета како мерка за должината или волуменот / степенот на наративниот текст. Ако ги анализираме податоците, може да заклучиме дека оваа варијабла само малку ги диференцира групите. Во областа на квалитетот и должината на нарацијата на децата со СЈО се користени посодржински гатанки, повторување на зборови и испуштено изразување. Бројот на *проширени реченици* е варијабла која како и варијаблата *број на стимулации* најмногу ги разликува двете групи. Како што веќе е изнесено, проширените реченици претставуваат мерка за квалитетот на наративниот текст, бидејќи само тие ја координираат организацијата на реченицата и се сметаат за наративни реченици, па како такви го претставуваат скелетот на наративниот текст.

This language anomaly can be explained with the assumption that younger children with specific language impairment use connectors also in places where syntax does not require their use. They also frequently repeat the connector *and then* as response to encouragement.

Discussion

Our results, therefore, confirm hypothesis, which presupposes the existence of differences in narration between the groups of children with specific language impairment and those without language difficulties.

It can thus be assumed that due to the specific deficit in the language area, children with specific language impairment aged around ten exhibit all the characteristics of typical narration discourse: shorter texts of lesser quality, with difficulties in structuring the narration into language form.

Language knowledge and the narrative abilities are known to be strongly interdependent and in positive correlation to one another. There are also several research results that report a significant developmental delay in the area of narration children with language impairment (3, 10, 6). There is, however, less data about research in this area which deals with school population. The majority of studies for these children are about the development of their literary abilities.

The variable *Total number of statements* can be considered as the measure of length or volume/extent of the narration text. If we analyse the data, we can conclude that this variable only poorly differentiates between the groups. In our study, all of the children, having language impairment or not, do not differ in the length of the narration text. In the area of the quality and length of the narration of SLI children have been used much more content mazes, word repetition and abandoned utterances.

The *Number of compound sentences* is a variable which, like the variable *Number of stimulations*, differentiates both groups of pupils the most. As already stated, compound sentences represent the measure of quality in a narration text since only coordinate sentence structures are considered to be the narrative ones and as such representing the skeleton of the narration text.

Исто така нашироко е прифатено дека во нарацијата проширените и простите реченици се користат многу повеќе од сложените реченици. Односниот редослед на таквите реченици претставуваат важен аспект на наративната анализа на Лабов и Валетцки (2), пионерите во истражувањето на оваа јазична област.

Сврзниците се варијабла која ги диференцира двете групи. Децата со СЈО користат сврзници во однос на бројот на исказите и бројот на проширените реченици повеќе отколку што треба. Се сомневаме дека многу од овие сврзници се користат неточно или (како кај предучилишните деца) и онаму каде што не треба за да се надминат барањата на синтаксата која сè уште не е совладана. Децата со јазично оштетување нив ги користат помалку споредено со нивните врстници. Групата со јазично оштетување е исто така похетерогена во користењето на сврзниците и бројот на стимулациите потребни за поттикнување на текот и должината на нарацијата.

Во областа на квалитетот и должината на нарацијата на училишните деца, истражувањето покажува слични резултати. Реили и соработниците (8) соопштуваат дека развојот на должината на нарацијата кај децата со јазично оштетување по англиски јазик е слично споредено со децата без тешкотии. Од развојна гледна точка постарите ученици во контролната група користат повеќе проширени и сложени реченици кога се споредуваат со помалите деца во контролната група. Постои тенденција кон намалена употреба на проширените реченици на сметка на сложените реченици.

Во неговата студија за наративните способности, Ботинг (6) ги споредува децата со специфично јазично оштетување, децата со прагматични тешкотии и оние без тешкотии. Двете групи деца со јазични тешкотии раскажуваат пократки приказни. Ботинг, исто така, тврди дека должината на нарацијата може да послужи како добар дијагностички критериум при идентификацијата на овие деца.

Истражувањето на наративните способности на децата од основното образование кое беше спроведено за хрватски јазик од Апраповиќ (2) информира за слични и во некои случаи исти резултати.

It is also widely accepted that in narration, compound and simple sentences are used more than complex sentence structures. The relative order of such sentences represents an important aspect of narrative analysis of Labov and Waletzki (2), the pioneers in the research of this language area.

The *Connectors* are a variable, which also differentiate both groups. SLI children use connectors with regard to the total number of statements and the number of compound sentences more than necessary. We suspect that the majority of these connectors are used incorrectly or (like with preschool children) are used more than necessary so as to overcome the requirements of the syntax they have not as yet mastered. Children with language disorder use them less in comparison with their peers. The group with language impairment is also more heterogeneous in the use of connectors and number of stimulations needed to encourage the flow and duration of narration.

In the area of the quality and length of the narration of school children, foreign research shows similar results. Reily *et al.* (8) report that the development of the length of narration of children with language impairment in the English language is smaller when compared with the children without difficulties. From the developmental point of view, older pupils in the control group use more compound as well as complex sentences when compared with their younger counterparts. There is a tendency towards a decreased use of compound sentences in favour of complex ones.

In his study of narrative abilities, Botting (6) compared children with specific language impairment, children with pragmatic difficulties and those without difficulties. Both groups of children with language difficulties narrated shorter stories. Botting also claims that the length of the narration could serve as a good diagnostic criterion in the identification of these children.

The research of narrative abilities of primary school children which was carried out for the Croatian language by Arapović (2) reveals similar and in some cases equal results.

Нашите наоди се дека децата со СЈО заостануваат во голем степен кај многу карактеристики од наратијата што ја анализиравме. Има голема веројатност дека по десетгодишна возраст децата со специфично јазично оштетување можеби нема да стекнат целосна јазична способност во областа на наратијата.

Оваа претоставка нуди простор за понатамошно истражување во природата на јазичните дефицити и наративните способности. Знаејќи го и разбирајќи го финалниот статус на користењето на јазикот за наративни цели, може да дизајнираме ефективни програми за поддршка. Наративните способности претставуваат важен аспект од знаењето кое децата треба да го покажат за време на школувањето-од зборување пред класот во текот на првите три години од деветгодишното образование, пишување состави и есеи-до краток преглед / резиме на литературни дела кои ги добиле како домашна задача по читање или за добивање значка за читање. Сè ова се причини зошто треба да се фокусираме и повеќе и порано на полето на наративните способности кај децата со специфично јазично оштетување.

Може да се забележи подобрување во повисоката хронолошка возраст, меѓутоа, запира на возраст меѓу десет и дванаесет години. Кон крајот на образованието, децата со јазично оштетување значително заостануваат зад нивните соученици без тешкотии.

Литература / References

- Grobler M. Posebne jezične teškoće u slovenske djece osnovnoškolske dobi. Doctoral thesis, Faculty of Education and Rehabilitation, Zagreb. (2005)
- Arapović D. Naracija u djece s posebnim jezičnim teškoćama. Doctoral thesis, Faculty of Defectology, Zagreb:1996.
- Van der Lely H. K. J. Narrative discourse in Grammatical specific language impaired children: a modular language deficit. *Journal of Children Language*, 1997; 24: 221-256.
- Liles, B. Narrative Discourse in Children with Language Disorders and Children with Normal Language: A critical Review of the Literature. *Journal of Speech and Hearing Research*, 1993; 36: 868-882.
- Evans, J. L. (1996). SLI Subgroups: Interaction between Discourse Constraints and Morphosyntactic Deficit, *Journal of Speech and Hearing Research*, 1996; 39: 655-660.
- Botting N. Narrative as a Tool for the Assessment of Linguistic and Pragmatic Impairments. *Child Language Teaching and Therapy*, 2000; 18: 1-22.
- Kadervarek J. N., Sulzby E. Narrative Production by Children with and Without Specific Language Impairment: Oral Narratives and Emergent Readings. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 2000;43: 34-49.
- Reilly J., Losh. M., Bellugi U., Wulfeck B. »Frog, Where are you?« Narratives in children with specific language impairment, early focal brain injury, and Williams syndrome. *Brain and Language*, 2004; 88(2): 229-247.
- Labov W. Preobražavanje doživljaja u sintaksu pripovjednog teksta. *Revija ,Osijek*, 1984; 2: 47-78.
- Štalec J., Momirović K. ON a very simple method for robust discriminant analysis, *Proceedings of the 6th International Symposium »Computer at the University«*, 1984; 512.1-515.16.
- Nikolić B. Robustna diskriminativna analiza uz parcijalizacionu efekata smetajućeg skupa varijabli, Faculty of Defectology, College of Education Zagreb, *Journal of Proceedings of 4th Conference: Istraživanja na području defektologije*, 1992: pp. 8-9